

فرهنگ جامع زبان فارسی

جلد سوم

زیر نظر: علی اشرف صادقی

معرفی:

فرهنگ جامع زبان فارسی فرهنگی تاریخی است که از سال ۱۳۷۶ در «گروه فرهنگ‌نویسی» فرهنگستان زبان و ادب فارسی در دست تدوین است. جلد نخست این فرهنگ در سال ۱۳۹۲، جلد دوم آن در سال ۱۳۹۶ و جلد سوم آن در سال ۱۴۰۱ منتشر شده‌است. جلد‌های بعدی نیز به ترتیب حروف الفبا در سال‌های آینده منتشر خواهند شد.

به طور کلی ویژگی‌ها و امتیازهای این فرهنگ را چنین می‌توان خلاصه کرد:

- مبتنی بودن آن بر یک پیکره عظیم رایانه‌ای.
- جامعیت آن. این فرهنگ، برعکس لغت‌نامه دهخدا و فرهنگ‌هایی که بر اساس این کتاب نوشته شده‌اند، تمام ادوار زبان فارسی را پوشش می‌دهد. در لغت‌نامه دهخدا جایگاه لغات و ترکیبات خاص فارسی دوره‌های تیموری و صفوی و قاجار تقریباً خالی است، در حالی که

بخشی از منابع پیکره فرهنگ جامع از منابع دوره‌های تیموری و صفوی و قاجار تشکیل شده‌است.

- تاریخی بودن آن.
- دربرداشتن ریشه‌شناسی.
- دربرداشتن لغات علمی امروز همراه با تعریف موجز و دقیق آنها.
- دربرداشتن مصوّبات فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- کاربرمدار بودن آن. در فرهنگ جامع در کلیه موارد سهولت مراجعه به کتاب مدّ نظر بوده‌است.

علی اشرف صادقی، که ویراستار ارشد این فرهنگ است، بخش‌هایی از آن را در صفحه خود در وبگاه academia.edu گذاشته‌است. به دلیل آنکه کامل شدن این فرهنگ به زمان زیادی نیاز دارد، فرهنگستان تصمیم گرفته‌است بخش‌های تدوین‌شده را به تدریج در وبگاه farhang.apll.ir قرار دهد.

ساختار کتاب:

جلد نخست این فرهنگ شامل (حرف آ)، جلد دوم آن (ا - اخی) و جلد سوم آن (اد - استثناویه) می‌باشد.

۱- فهرست کتاب: صفحه ۹

۲- کتابنامه‌ها: کتابنامه ۱ (منابع اصلی) صفحه یازده، کتابنامه ۲ (فهرست نام منابع) صفحه سیزده

۳- نشانه‌ها: نشانه‌های اختصاری، نشانه‌های عمومی و نشانه‌های بخش ریشه‌شناسی صفحه پانزده، نشانه‌های بخش تخصصی صفحه هفده و نشانه‌های آوایی صفحه بیست و یک

۴- متن فرهنگ

ساختار مدخل:

تقریباً تمام مدخل‌های یک فرهنگ دارای ساختار واحدی هستند. همه‌ی مدخل‌های فرهنگ با مؤلفه یکسانی آغاز می‌گردند، که سرمدخل نامیده می‌شود. در فرهنگ حاضر، سرمدخل املای مدخل یعنی صورت مکتوب آن است. از آنجا که بعضی از مدخلها دارای دو یا چند املا هستند همه این املاها مدخل شده‌اند، اما از میان آنها یک املا که مطابق رسم‌الخط مصوب فرهنگستان است اصل قرار داده شده و بقیه به آن رجوع داده شده‌اند.

تلفظ تمام مدخل‌های اصلی، به خط آوانگار ضبط شده‌اند، اما برای تلفظ هیچ یک از مدخل‌های فرعی آوانگاری داده نشده است.

در این فرهنگ هویت دستوری بر مبنای نقش واحد واژگانی در ساخت‌های نحوی کلام، تعیین شده است.

برای سهولت مراجعه تمام ترکیبات یک مدخل در

معانی مختلف آن به صورت الفبایی در پایان مدخل و بعد از آخرین معنای آن آمده است.

در پیکره رایانه‌ای برای هر واحد واژگانی خانه‌های زیر در نظر گرفته شده است: سرمدخل، زیرمدخل، شاهد، شماره صفحه کتاب، تاریخ دقیق یا محدوده تاریخی احتمالی و قرن تألیف اثر. در خانه سرمدخل، اجزای اصلی تشکیل دهنده واحدهای واژگانی درج شده و در زیرمدخل، صورت کامل واحد واژگانی. مثلاً در ترکیب کلیشه‌ای شده‌ای چون «چشم طمع بستن»، «چشم» مدخل اصلی است و «چشم طمع بستن» زیرمدخل یا مدخل فرعی.

در خانه مدخل اصلی، افعال به صورت مصدر، اسم‌ها به صورت مفرد (به جز جمع‌های مکسر عربی) و صفت‌ها به صورت ساده درج شده‌اند.